

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ:

1. ΓΛΩΣΣΑ Δ' Δημοτικού: *Πετώντας με τις λέξεις*, Βιβλίο Μαθητή, τεύχος α' Αθήνα, Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων «Διόφαντος».
2. ΓΛΩΣΣΑ Δ' Δημοτικού: *Πετώντας με τις λέξεις*, Βιβλίο Μαθητή, τεύχος β', Αθήνα, Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων «Διόφαντος».
3. ΓΛΩΣΣΑ Δ' Δημοτικού: *Πετώντας με τις λέξεις*, Βιβλίο Μαθητή, τεύχος γ', Αθήνα, Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων «Διόφαντος».
4. ΓΛΩΣΣΑ Δ' Δημοτικού: *Πετώντας με τις λέξεις*, Τετράδιο Εργασιών Μαθητή, τεύχος α', Αθήνα, Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων «Διόφαντος».
5. ΓΛΩΣΣΑ Δ' Δημοτικού: *Πετώντας με τις λέξεις*, Τετράδιο Εργασιών Μαθητή, τεύχος β' Αθήνα, Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων «Διόφαντος».
6. Ανθολόγιο Λογοτεχνικών Κειμένων, Γ' & Δ' Δημοτικού: Το σκοτεινό του κόσμου, Αθήνα, Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων «Διόφαντος».

ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗΣ ΥΛΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΩΡΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΓΛΩΣΣΑΣ Δ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ		
Διδακτέα ύλη	Προτάσεις για διαχείριση της διδακτέας ύλης	Ενδεικτικός χρονικός προγραμματισμός
<u>BIBLIO MAΘHTH (B.M.): TEYXOC A', TETPAΔIO EPΓAZIΩN (T.E.): TEYXOC A' ANΘOΛOΓIO ΛOΓOTEXHIKΩN KEIMENΩN Γ', Δ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ</u>		
1^η Ενότητα: Ένα ακόμα σκαλί σελ. 9-30 Υποενότητες: 1α. Ένα ακόμα σκαλί B.M., σελ. 10-12 TE, σελ. 7-8 1β. Αναμνήσεις του καλοκαιριού, B.M., σελ. 13-16 TE, σελ. 9-12 1γ. Ένα ακόμα σκαλί B.M., σελ. 17-19 TE, σελ. 13-14 1δ. Ξημερώνει μία νέα μέρα.... ώρα για σχολείο B.M., σελ. 20-23 TE, σελ. 15 1ε. Αστραδενή B.M., σελ. 24-28 TE, σελ. 16-18 Εργαστήρι της Γλώσσας σελ. 19-20	Προτείνεται να διδαχθούν όλες οι υποενότητες (κείμενα), αλλά να αφαιρεθούν ορισμένες δραστηριότητες. Στην κατεύθυνση της φιλαναγνωσίας μπορεί να αξιοποιηθεί (όχι αποσπασματικά) το βιβλίο της Ε. Φακίνου «Η Αστραδενή», στο οποίο προσεγγίζονται επίκαιρα θέματα, όπως είναι η εσωτερική μετανάστευση, οι δυσκολίες στην ένταξη ενός νέου μέλους στην ομάδα της σχολικής τάξης, ο σχολικός εκφοβισμός, η φιλία κ.ά. Η ενότητα προσφέρεται για την υλοποίηση project με θέμα σχετικό με τη φιλία. Ειδικότερα, αντικείμενο της ενότητας είναι το τέλος των διακοπών των μαθητών και η επιστροφή στο σχολείο. Τα κείμενα και σχεδόν όλες οι δραστηριότητες ανταποκρίνονται στα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα (δραστηριότητα γνωριμίας των μαθητών, διήγηση αναμνήσεων, παραγωγή γραπτού λόγου/κείμενα περιγραφής, δημιουργία ποιήματος, δημιουργία άλμπουμ, ακροστιχίδες....). Όσον αφορά το βιβλίο μαθητή (B.M.): Προτείνεται να μη διδαχτεί η άσκηση 5, υποενότητα 2, σελ. 15-16, γιατί επικαλύπτεται από αντίστοιχες δραστηριότητες της ενότητας. Τα κείμενα της 4 ^{ης} υποενότητας με τίτλο: «Ξημερώνει μία νέα μέρα ώρα για σχολείο» μπορούν να αξιοποιηθούν στο μάθημα της Ιστορίας στο πλαίσιο των διαθεματικών δραστηριοτήτων. Όσον αφορά το τετράδιο εργασιών (T.E.): Προτείνεται να μη διδαχτεί η άσκηση 2, υποενότητα 3, σελ. 13. Επικαλύπτεται από τη δραστηριότητα του Λεξιλογίου της Ενότητας, B.M. (α' τεύχος), σελ. 29. Προτείνεται να μη διδαχτεί η δραστηριότητα 5, υποενότητα 5, σελ. 18. Αφορά τη συμπλήρωση αίτησης μετεγγραφής. Δε	Σύνολο=12 ώρες Προβλέπονται από το ΑΠ 12-14 ώρες διδασκαλίας. Με τις αλλαγές εξοικονομούνται περίπου 2 διδακτικές ώρες, οι οποίες μπορούν να διατεθούν στην υλοποίηση project ή σε δραστηριότητες φιλαναγνωσίας

	συνδέεται με το κείμενο και τις δραστηριότητες του Β.Μ. και δεν προβλέπεται η διδασκαλία της προετοιμασίας της. Προτείνεται να μη διδαχθούν οι ασκήσεις 3 & 4 από το Εργαστήρι της Γλώσσας, σελ. 20. Επικαλύπτονται από άλλες του Β.Μ. & και του Τ.Ε..	
2^η Ενότητα: Ρώτα το νερό..... τι τρέχει σελ. 31-46 Υποενότητες: 1α. Το νερό συστήνεται Β.Μ., σελ. 32-34 Τ.Ε., σελ. 21-22 1β. Το ποτάμι τρέχει να συναντήσει τη θάλασσα Β.Μ., σελ. 35-38 Τ.Ε., σελ. 23-25 1γ. Το νερό στη θρησκεία, στους μύθους και στις παραδόσεις Β.Μ., σελ. 39 Τ.Ε., σελ. 26-27 1δ. Ο Νερουλός Β.Μ., σελ. 40-41 Τ.Ε., σελ. 28 1ε. Το νερό ταξιδεύει Β.Μ., σελ. 42-45 Τ.Ε., σελ. 29-31 Εργαστήρι της Γλώσσας σελ. 32-33	Ολόκληρη η 2 ^η ενότητα δύναται να παραλειφθεί και μαζί και όλες οι δραστηριότητες από το Β.Μ. και το Τ.Ε. Η θεματολογία της είναι σχετική με άλλων ενοτήτων (π.χ. με τα θέματα της 4 ^{ης} ενότητας), ενώ καλύπτεται σε μεγάλο βαθμό και από το μάθημα της Μελέτης Περιβάλλοντος (στο βιβλίο της ΜΠ υπάρχει το 8 ^ο κεφάλαιο της 3 ^{ης} Ενότητας, με τίτλο: Το νερό, πολύτιμες σταγόνες). Αντίστοιχες ενότητες υπάρχουν και σε βιβλία Μ.Π. προηγούμενων τάξεων (π.χ.: Μ.Π. Β' δημοτικού). Προτείνεται στον εκπαιδευτικό, αν επιθυμεί, να αξιοποιήσει κείμενα από την ενότητα ως συνοδευτικά για το μάθημα της Μ.Π. Η αφαίρεση αυτής της διδακτικής ενότητας αφήνει εκτός τη διδασκαλία του κατηγορουμένου, το οποίο όμως διδάσκεται ολοκληρωμένα στην Ε' και ΣΤ' δημοτικού {Ε' τάξη, 7 ^η Ενότητα: Μουσική, κ.ά.}.	Με τις αλλαγές εξοικονομούνται 12-14 διδακτικές ώρες, οι οποίες μπορούν να διατεθούν στην υλοποίηση project ή σε δραστηριότητες φιλικότητας.
3^η Ενότητα: Το σχολείο γιορτάζει την ελευθερία και τη δημοκρατία σελ. 47-56	Επετειακά κείμενα για 28 ^η Οκτωβρίου-Πολυτεχνείο. Προτείνεται στους εκπαιδευτικούς να αξιοποιήσουν τα κείμενα από το Ανθολόγιο Γ' & Δ' δημοτικού.	Σύνολο = 4 ώρες
4^η Ενότητα: Εμένα με νοιάζει σελ. 57-72 Υποενότητες: 1α. Στάση βροχοσταλίδων Β.Μ., σελ. 58-60 Τ.Ε., σελ. 34-36 1β. Στάση βροχοσταλίδων (συνέχεια) Β.Μ., σελ. 61-63 Τ.Ε., σελ. 37-40 1γ. Χρησιμοποίησέ το ξανά.... και ξανά.... και ξανά Β.Μ., σελ. 64-67 Τ.Ε., σελ. 41 1δ. Σκουπίδια στη θάλασσα Β.Μ., σελ. 68-70 Τ.Ε., σελ. 42-44 Εργαστήρι της Γλώσσας σελ. 45-46	Προτείνεται να αφαιρεθούν οι δύο πρώτες υποενότητες (κείμενα και δραστηριότητες): «Στάση βροχοσταλίδων» (σελ. 58-60) και «Στάση βροχοσταλίδων (συνέχεια)» (σελ. 61-63.). Προτείνεται να αφαιρεθούν όλες οι δραστηριότητες από το Β.Μ. και το Τ.Ε. σε αυτές τις δύο υποενότητες, εκτός από τη δραστηριότητα 3 στο Τ.Ε. (σελ. 38, 39,40). Προτείνεται να αξιοποιηθούν πληρέστερα, με περισσότερο χρόνο, οι δύο επόμενες ενότητες με τίτλο: «Χρησιμοποίησέ το ξανά... και ξανά.... και ξανά....» (σελ. 65) και «Σκουπίδια στη θάλασσα» (σελ. 68). Η ενότητα προσφέρεται για την υλοποίηση project με θέμα σχετικό με την προστασία του περιβάλλοντος. Ειδικότερα, αντικείμενο της ενότητας είναι η προστασία του περιβάλλοντος. Το θέμα της προστασίας του περιβάλλοντος είναι σημαντικό θέμα και η διδακτική του προσέγγιση επιτρέπει τη σύνδεση με πολλά από τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα (π.χ. κριτική διερεύνηση προβλημάτων, ανάπτυξη της κριτικής σκέψης των μαθητών, κ.ά.) Ωστόσο, είναι ένα θέμα που υπάρχει στην ύλη όλων των τάξεων και των μαθημάτων και για αυτό, θα ήταν καλό	Σύνολο =6 ώρες Προβλέπονται από το ΑΠ 12-14 ώρες διδασκαλίας. Με τις αλλαγές εξοικονομούνται περίπου 6 διδακτικές ώρες, οι οποίες μπορούν να διατεθούν στην υλοποίηση project ή σε δραστηριότητες φιλικότητας

	να προσεγγίζεται διαθεματικά, κυρίως με τη μέθοδο project, με ποικιλία δραστηριοτήτων κ.λπ. Όσον αφορά τις δύο επόμενες υποενότητες, οι δραστηριότητες, ιδιαίτερα της 2^{ης} υποενότητας (1 & 2), επιτρέπουν την κριτική επεξεργασία των θεμάτων των κειμένων, αλλά και τη σύνδεσή τους με τη σχολική και την κοινωνική ζωή. Προτείνεται να διδαχτεί ολοκληρωμένα η δραστηριότητα 3 από το Τ.Ε., που αφορά τη γραφή επιστολής, με θέμα που αφορά γενικά το περιβάλλον. Στο πλαίσιο αυτό, προτείνεται ο χρόνος των δύο ενότητων, που αφαιρούνται, να αξιοποιηθεί από τον/την εκπαιδευτικό για την υλοποίηση επιπρόσθετων δραστηριοτήτων, όπως: οργάνωση συζήτησης ή γράψιμο ανακοινώσεων, επιστολών, κ.ά., που συνδέονται με το κειμενικό είδος, αλλά και τη σχολική ζωή. Στο Τ.Ε., το κείμενο της δραστηριότητας 1 (σελ. 42) θα μπορούσε να αντικατασταθεί από τον/την εκπαιδευτικό με ένα πιο σύγχρονο, αφού αφορά την υλοποίηση προγράμματος περιβαλλοντικής αγωγής το σχ. έτος 1998. Ωστόσο, η γλωσσική δραστηριότητα (γραφή ηλεκτρονικού μηνύματος) ανταποκρίνεται στα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα.	
5^η Ενότητα: Ασφαλώς κυκλοφορώ σελ. 73-88 Υποενότητες: 1α. Μάθημα Κυκλοφοριακής Αγωγής Β.Μ., σελ. 74-78 Τ.Ε., σελ. 47-48 1β. Στο δρόμο με το Σωτήρη Β.Μ., σελ. 79-82 Τ.Ε., σελ. 49-50 1 γ. Ένα αλλιώτικο πάρκο Β.Μ., σελ. 83-85 Τ.Ε., σελ. 51-52 1δ. Ρόδα είναι και γυρίζει Β.Μ., σελ. 86 Τ.Ε., σελ. 53-54 Εργαστήρι της Γλώσσας σελ. 55-56	Είναι η μόνη ενότητα με αντικείμενο την Κυκλοφοριακή Αγωγή σε όλα τα βιβλία Γλώσσας του Δημοτικού Σχολείου. Ως εκ τούτου, δεν προτείνονται αλλαγές. Η ενότητα προσφέρεται για την υλοποίηση project με θέμα: «Οδηγώ το ποδήλατό μου με ασφάλεια». Αντίστοιχη δραστηριότητα προτείνεται και από το Τ.Ε., σελ. 52. Ειδικότερα, στην ενότητα περιλαμβάνονται βιωματικές δραστηριότητες, στις οποίες χρειάζεται να δοθεί έμφαση και χρόνος [δραστηριότητα 5, υποενότητα 1, Β.Μ., σελ. 78 (εργασία σε ομάδες, ασκήσεις με βιωματικό, επικοινωνιακό χαρακτήρα), δραστηριότητες 1, 2, 3, 4, υποενότητα 3, Β.Μ., σελ. 84 (εκπαιδευτική επίσκεψη, συζήτηση/επιχειρηματολογικός λόγος), δραστηριότητα 2, υποενότητα 3, Β.Μ., σελ. 86 (συζήτηση στην ομάδα, διήγηση)].	Σύνολο=12 ώρες Προβλέπονται από το ΑΠ 10-12 ώρες διδασκαλίας.
<u>ΒΙΒΛΙΟ ΜΑΘΗΤΗ (Β.Μ.): ΤΕΥΧΟΣ Β΄, ΤΕΤΡΑΔΙΟ ΕΡΓΑΣΙΩΝ (Τ.Ε.): ΤΕΥΧΟΣ Α΄</u> <u>ΑΝΘΟΛΟΓΙΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ Γ΄, Δ΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ</u>		
6^η Ενότητα: Ιστορίες παιδιών σελ. 7-26 Υποενότητες: 1 α. Κορίτσι Β.Μ., σελ. 8-9 Τ.Ε., σελ. 57 1β. Το μεγάλο μυστικό Β.Μ., σελ. 10-14	Η θεματολογία είναι σημαντική για τους/τις μαθητές/-ήτριες και ανταποκρίνεται στα βιώματα και στα ενδιαφέροντά τους. Προτείνεται να μη διδαχθεί η 4^η υποενότητα με τίτλο: «Ο εξάχρονος ήρωας της Ορλεάνης», σελ. 20-24. Η ενότητα προσφέρεται για την υλοποίηση project με θέμα σχετικό με την ιστορία ενός προσφυγόπουλου ή προσφυγόπουλων. Ειδικότερα, αντικείμενο της ενότητας είναι ιστορίες όπου πρωταγωνιστούν παιδιά.	Σύνολο=9 ώρες Προβλέπονται από το ΑΠ 12-14 ώρες διδασκαλίας. Με τις αλλαγές εξοικονομούνται περίπου 3 διδακτικές ώρες,

ΤΕ, σελ. 58-59 1γ. Ο αδελφός της Ασπασίας Β.Μ., σελ. 15-19 ΤΕ, σελ. 60-61 1δ. Ο εξάχρονος ήρωας της Ορλεάνης Β.Μ., σελ. 20-24 ΤΕ, σελ. 62-64 Εργαστήρι της Γλώσσας σελ. 65-66	Στην ενότητα περιλαμβάνονται δραστηριότητες ανάπτυξης προφορικού λόγου, παραγωγής γραπτού λόγου, βιωματικές δραστηριότητες, στις οποίες κρίνεται σκόπιμο να δοθεί έμφαση και χρόνος. Συγκεκριμένα, προτείνεται να γίνουν όλες οι δραστηριότητες (1,2,3,4,5) από το Β.Μ., 1^η υποενότητα, σελ. 9 (επεξεργασία ποιήματος, εικαστικές δραστηριότητες, περιγραφή περιπάτου...), καθώς και οι δραστηριότητες 1,2,3, 7 από το Β.Μ., 2^η υποενότητα, σελ. 12-14 (παίξιμο ρόλων, έκφραση συναισθημάτων ...). Προτείνεται να μη διδαχθεί η 4^η υποενότητα με τίτλο: «Ο εξάχρονος ήρωας της Ορλεάνης» (σελ. 20-24). Το κείμενο μπορεί να αντικατασταθεί με ένα σύγχρονο κείμενο για την ιστορία ενός προσφυγόπουλου (κατ' επιλογήν του εκπαιδευτικού) ή ένα απόσπασμα από το βιβλίο του Πάνου Χριστοδούλου: «Ο Νταβίντ δεν ήρθε για διακοπές», εκδ. Κέδρος. Ιδιαίτερα προσφέρεται η 2^η έκθεση με τίτλο: «Ο εαυτός μου». Η διδασκαλία της συγγραφής «άρθρου», που υπάρχει στο Τ.Ε. (α' τεύχος, σελ. 62-64) μπορεί να πραγματοποιηθεί, επειδή και θεματολογικά είναι ανεξάρτητη από το Β.Μ. Προτείνεται να μη διδαχθεί η δραστηριότητα του λεξιλογίου της ενότητας (σελ. 25), επειδή ζητά από τα παιδιά να ξεχωρίσουν τις λέξεις σε ουσιαστικά, επίθετα, ρήματα, αλλά η λέξη πλημμυρισμένος είναι μετοχή και όχι επίθετο και πιθανόν να προκαλέσει σύγχυση στους/στις μαθητές/-ήτριες. Προτείνεται να μη διδαχθούν οι ασκήσεις 1 και 2 από το Τ.Ε. (α' τεύχος, σελ.58), επειδή για τη διδασκαλία του αορίστου και του συνοπτικού μέλλοντα έχει αφιερωθεί αρκετός χρόνος στο Β.Μ. Επίσης, διδάσκονται και σε άλλες τάξεις του Δημοτικού, ενώ υπάρχει αντίστοιχη άσκηση στο Εργαστήρι της Γλώσσας, (Τ.Ε., α' τεύχος, σελ. 66). Το ίδιο προτείνεται και για την άσκηση 3, σελ. 61. Η διδασκαλία της ενότητας μπορεί να γίνει διαθεματικά με τα Θρησκευτικά (ενότητα 4, «Όλοι ίσοι-όλοι διαφορετικοί», σελ. 65-71, ειδικά η δραστηριότητα 1 σελ.69).	οι οποίες μπορούν να διατεθούν στην υλοποίηση project ή σε δραστηριότητες φιλαναγνωσίας
7^η Ενότητα: Η ελιά σελ. 27-46 Υποενότητες: 1α. Η ελιά Β.Μ., σελ. 28-30 ΤΕ, σελ. 67-68 1β. Οι μύθοι και η ελιά Β.Μ., σελ. 31-34 ΤΕ, σελ. 69-70 1γ. Η ελιά στην Ελλάδα και στη Μεσόγειο Β.Μ., σελ. 35-39 ΤΕ, σελ. 71-72 1δ. Μαγειρεύουμε με ελαιόλαδο Β.Μ., σελ. 40-44 ΤΕ, σελ. 73-74	Προτείνεται να διδαχθούν όλες οι υποενότητες (κείμενα), αλλά να αφαιρεθούν δραστηριότητες. Η ενότητα προσφέρεται για την υλοποίηση project με θέμα σχετικό με την υγιεινή, μεσογειακή διατροφή και τη σημασία της στη σύγχρονη ζωή. Ειδικότερα, αντικείμενο της ενότητας είναι η ελιά και ο πολιτισμός που δημιουργήθηκε γύρω από αυτήν από τους λαούς της Μεσογείου. Στην ενότητα περιλαμβάνονται δραστηριότητες ανάπτυξης του γραπτού λόγου και βιωματικές δραστηριότητες, στις οποίες κρίνεται σκόπιμο να δοθεί έμφαση και χρόνος. Συγκεκριμένα, όσον αφορά το Β.Μ., προτείνεται να γίνουν οι δραστηριότητες 1, 2, 4 & 5, υποενότητα 2, (σελ. 32, 33, 34, επεξεργασία μύθων, εργασία σε ομάδες, οικογένειες λέξεων...), οι δραστηριότητες 1, 4, 5, υποενότητα 3, (σελ. 36 & σελ. 38-39, συζήτηση για τη σημασία της ελιάς στον ελληνικό πολιτισμό...) και οι δραστηριότητες 2, 3, 5, 6, 7, (σελ. 41, 42, 43, 44, συζήτηση για τη μεσογειακή διατροφή, κατασκευή συνταγών, ...). Όσον αφορά το Τ.Ε., να γίνουν οι	Σύνολο=10 ώρες Προβλέπονται από το ΑΠ 10-12 ώρες διδασκαλίας. Με τις αλλαγές εξοικονομούνται περίπου 2 διδακτικές ώρες, οι οποίες μπορούν να διατεθούν στην υλοποίηση project ή σε δραστηριότητες φιλαναγνωσίας

Εργαστήρι της Γλώσσας σελ. 75-76	δραστηριότητες 1 & 3 (σελ. 67-68), η δραστηριότητα 1 (σελ. 69), η δραστηριότητα 2 (σελ. 72) και οι δραστηριότητες 1 (σελ. 73) και η δραστηριότητα 3 από το εργαστήρι της Γλώσσας (σελ. 75). Προτείνεται να μη διδαχτεί η άσκηση 3 από την 1η υποενότητα (σελ. 29-30). Η άσκηση αφορά τα πάθη φωνηέντων, που διδάσκονται ολοκληρωμένα στην Ε΄ & ΣΤ΄ δημοτικού. Προτείνεται να μη διδαχτεί η άσκηση 3 από τη 2η υποενότητα (σελ. 32-33). Επίσης, το ασύνδετο σχήμα διδάσκεται στην Ε΄ τάξη (9η Ενότητα: Βιβλία-Βιβλιοθήκες). Προτείνεται να μη διδαχτεί η άσκηση 2 από την 3η υποενότητα (σελ. 37), επειδή οι μαθητές/-ήτριες έχουν διδαχτεί την παράγραφο προηγούμενα, αλλά και θα τη διδαχτούν ξανά στις δύο επόμενες τάξεις. Προτείνεται να μη διδαχτεί η άσκηση 3 από την 3η υποενότητα (σελ. 37-38), επειδή οι μαθητές/-ήτριες έχουν διδαχτεί τα κύρια ονόματα και στις τρεις προηγούμενες τάξεις. Ο/Η εκπαιδευτικός, αν κρίνει σκόπιμο, μπορεί να κάνει προφορική υπενθύμιση, αξιοποιώντας τις προϋπάρχουσες γνώσεις των μαθητών. Προτείνεται να μη διδαχτεί η άσκηση 4 από την 4η υποενότητα (σελ. 42-43), επειδή ο ορισμός των υποκοριστικών δεν είναι πλήρης. Από το Τ.Ε. προτείνεται να μη διδαχτούν: Η 2η δραστηριότητα από την 1η υποενότητα (σελ. 68), επειδή μπορεί να αξιοποιηθεί στο μάθημα το Θρησκευτικών, αν το επιθυμεί ο/η εκπαιδευτικός. Είναι, επίσης, δυνατόν να αξιοποιηθεί σε σχετικό project. Οι δραστηριότητες 2 & 3 από τη 2η υποενότητα (σελ. 69-70). Επικαλύπτονται από άλλες δραστηριότητες της ενότητας. Η 3η δραστηριότητα από την 3η υποενότητα (σελ. 72), σχετικά με τα κύρια ονόματα, όπως αιτιολογήθηκε παραπάνω για το Β.Μ.	
<u>ΒΙΒΛΙΟ ΜΑΘΗΤΗ (Β.Μ.): ΤΕΥΧΟΣ Β΄, ΤΕΤΡΑΔΙΟ ΕΡΓΑΣΙΩΝ (Τ.Ε.): ΤΕΥΧΟΣ Β΄</u> <u>ΑΝΘΟΛΟΓΙΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ Γ΄, Δ΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ</u>		
8η Ενότητα: Χριστός γεννάται σελ. 46-56	Προτείνεται στους/στις εκπαιδευτικούς να αξιοποιήσουν τα κείμενα από το Ανθολόγιο Γ΄ & Δ΄ δημοτικού. Προτείνεται η υλοποίηση project με θέμα σχετικό με τα έθιμα των Χριστουγέννων –Πρωτοχρονιάς διαφόρων χωρών.	Σύνολο=4 ώρες
9η Ενότητα: Η παράσταση αρχίζει σελ. 57-80 Υποενότητες: 1α. Μια περιπέτεια για τον Ρωμαίο Β.Μ., σελ. 58-61 ΤΕ, σελ. 7-8 1β. Ένας Αρλεκίνος από χαρτί Β.Μ., σελ. 62-65 ΤΕ, σελ. 9-10	Προτείνεται να διδαχτούν όλες οι υποενότητες (κείμενα), αλλά να αφαιρεθούν δραστηριότητες. Η ενότητα προσφέρεται για την υλοποίηση project με θέμα σχετικό με θεατρική παράσταση (που παρακολούθησαν οι μαθητές/τριες ή ανέβασαν οι ίδιοι /συγγραφή θεατρικού κειμένου, κ.λπ.). Ειδικότερα, αντικείμενο της ενότητας είναι το θέατρο. Τα κείμενα είναι ενδιαφέροντα, ποιοτικά και σχεδόν όλες οι δραστηριότητες ανταποκρίνονται στα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα (παραγωγή γραπτού λόγου, άντληση πληροφοριών από θεατρικά κείμενα, από εφημερίδες, από διαδικτυο, συγγραφή παραμυθιού με	Σύνολο=10 ώρες Προβλέπονται από το ΑΠ 12-14 ώρες διδασκαλίας. Με τις αλλαγές εξοικονομούνται περίπου 4 διδακτικές ώρες, οι οποίες μπορούν να διατεθούν στην

1γ. Όρνιθες Β.Μ., σελ. 66-69 Τ.Ε., σελ. 11-12 1δ. Πρώτη φορά στο θέατρο Β.Μ., σελ. 70-73 Τ.Ε., σελ. 13-15 1ε. Ο Κεραμιδοτρέχαλος Β.Μ., σελ. 74-78 Τ.Ε., σελ. 16-18 Εργαστήρι της Γλώσσας σελ. 19-20	ανατροπή χαρακτήρων, μετατροπή κειμένου από ένα είδος σε άλλο, υλοποίηση διαθεματικών δραστηριοτήτων ή / και project, παίξιμο θεατρικής παράστασης, δημιουργία πρόσκλησης, κ.ά.). Τα κείμενα των θεατρικών παραστάσεων, τα προγράμματα κ.λπ., κρίνεται προτιμότερο να τα αντικαταστήσει ο/η εκπαιδευτικός με σύγχρονα. Όσον αφορά το Β.Μ.: Μπορεί να παραλειφθεί η άσκηση 5 από την 1^η υποενότητα (σελ. 61), καθώς ενδέχεται να παρουσιάσει δυσκολίες κατανόησης στους/τις μαθητές/-ήτριες της Δ' τάξης. Προτείνεται, επίσης, να αντικατασταθεί το κείμενο για τα παιδικά θέατρα με πιο σύγχρονο (δραστηριότητα 6, 1^η υποενότητα, σελ. 61), επειδή αναφέρεται σε δημοσίευμα του 1996. Προτείνεται να μη διδαχτεί η άσκηση 2 από τη 2^η υποενότητα (σελ. 63-64), που αφορά τις εγκλίσεις των ρημάτων. Οι εγκλίσεις διδάσκονται εδώ επαναληπτικά, έχουν διδαχτεί στην 5^η Ενότητα και θα διδαχθούν ξανά στην Ε' & ΣΤ' τάξη. Επιπλέον, η κατανόηση των υφολογικών διαφορών, που προκύπτουν από τη χρήση των εγκλίσεων είναι εξαιρετικά δύσκολη για μαθητές της Δ' τάξης (βλ. βιβλίο δασκάλου, σελ. 40). Αντί αυτής προτείνεται να διδαχτεί ολοκληρωμένα η αντίστοιχη 1^η δραστηριότητα από το Τ.Ε. (β' τεύχος, σελ. 9-10), η οποία αφορά το ίδιο κειμενικό είδος (κείμενο οδηγίων) και βοηθά τους μαθητές να παραγάγουν γραπτό λόγο μέσα από τη σύνθεση κειμένου-εικόνας. Προτείνεται να μη διδαχτεί η άσκηση 4 από την 3^η υποενότητα (σελ. 69), η οποία αφορά τον πλάγιο λόγο, γιατί δε διαφέρει από την 3^η δραστηριότητα του Β.Μ., αλλά και η οδηγία προς τους μαθητές δεν είναι σαφής. Προτείνεται να μη διδαχτεί η άσκηση 5 από την 3^η υποενότητα (σελ. 69), η οποία αφορά στο λεξιλόγιο θεάτρου. Καλύπτεται από την άσκηση 4 του Τ.Ε., σελ. 12. Προτείνεται να μη διδαχτεί η άσκηση 5 από την 5^η υποενότητα (σελ. 77), η οποία αφορά στον συλλαβισμό λέξεων. Ο συλλαβισμός έχει διδαχτεί σε όλες τις μικρότερες τάξεις και συμπεριλαμβάνεται, επίσης, στη 10^η Ενότητα. Μπορεί να γίνει προφορικά, εφόσον το κρίνει ο/η εκπαιδευτικός. Όσον αφορά το Τ.Ε. (β' τεύχος): Προτείνεται να μη διδαχτεί η άσκηση 3 από την 1^η υποενότητα (σελ. 8). Η άσκηση αφορά τα σημεία στίξης, τα οποία έχουν διδαχτεί στην 1^η, 2^η, 11^η ενότητα. Επίσης, έχουν διδαχτεί στις προηγούμενες τάξεις, αλλά θα διδαχθούν και στις δύο επόμενες. Προτείνεται να μη διδαχτεί η άσκηση 3 από την 3^η υποενότητα (σελ. 12), επειδή καλύπτεται από τη δραστηριότητα 3 του Β.Μ., η οποία και απαιτεί πολύ χρόνο. Προτείνεται να μη διδαχτεί η άσκηση 4 από την 4^η υποενότητα (σελ. 14-15), επειδή είναι δύσκολη για τους μαθητές της Δ' δημοτικού. Αντίστοιχες ασκήσεις μπορεί να διδαχθούν σε Ε' και ΣΤ' τάξη. Προτείνεται να μη διδαχθούν οι δραστηριότητες από το Εργαστήρι της Γλώσσας, επειδή επικαλύπτονται από παρόμοιες δραστηριότητες στο Β.Μ. (σελ. 79) και Τ.Ε. (σελ.	υλοποίηση project ή σε δραστηριότητες φιλαναγνωσίας
--	--	--

	19 & 20).	
10^η Ενότητα: Λέξεις φτερουγίζουν πέρα, ταξιδεύουν στον αγέρα σελ. 81-99 Υποενότητες: 1α. Παιχνίδια με τις λέξεις B.M., σελ. 82-84 T.E., σελ. 21-22 1β. Γλωσσική αυτοβιογραφία B.M., σελ. 85-88 T.E., σελ. 23-24 1γ. Χορεύοντας με.... Ανήκουστους ήχους B.M., σελ. 89-92 T.E., σελ. 25 1δ. Γραφή, η μνήμη των ανθρώπων B.M., σελ. 93-97 T.E., σελ. 26-27 Εργαστήρι της Γλώσσας σελ. 28-29	Προτείνεται να αφαιρεθεί η 2^η υποενότητα: «Γλωσσική αυτοβιογραφία» και ορισμένες δραστηριότητες. Η ενότητα προσφέρεται για την υλοποίηση project με θέμα σχετικό με τη φιλαναγνωσία. Ειδικότερα, αντικείμενο της ενότητας είναι η Γλώσσα. Τα κείμενα της ενότητας κρίνονται ενδιαφέροντα, ποιοτικά και σχεδόν όλες οι δραστηριότητες ανταποκρίνονται στα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα (δημιουργία ποιήματος, παιχνιδόλεξα, αινίγματα, παροιμίες, γλωσσοδέτες). Όσον αφορά το B.M.: Προτείνεται να μη διδαχτεί η 2^η υποενότητα (κείμενο και δραστηριότητες) με τίτλο: «Γλωσσική αυτοβιογραφία» του Π. Νιρβάνα. Οι δραστηριότητες είναι αυξημένης δυσκολίας για μαθητές Δ' δημοτικού (καθαρεύουσα, κ.ά.). Το κείμενο θα μπορούσε να διδαχτεί στην Ε' τάξη ή στην ΣΤ' τάξη, στην Ενότητα: «Συγγενικές Σχέσεις», κ.ά. Οι αόριστες αντωνυμίες, που αποτελούν το κύριο γραμματικό φαινόμενο της υποενότητας, μπορούν να διδαχτούν στο Εργαστήρι της Γλώσσας, (T.E., β' τεύχος, σελ. 28). Προτείνεται να μη διδαχτεί η άσκηση 5 (σελ. 91-92). Προτείνεται να μη διδαχτεί η δραστηριότητα 4, υποενότητα 4^η (σελ. 96). Αφορά τη διδασκαλία των χρονικών προτάσεων ως δευτερευουσών εξαρτημένων προτάσεων. Ο στόχος της δραστηριότητας είναι οι μαθητές/-ήτριες να συνειδητοποιήσουν την ιδιαιτερότητα της χρονικής πρότασης, που σε σύνδεση με την κύρια πρόταση μπορεί να εκφράζει τρία είδη χρονικών σχέσεων (βλ. βιβλίο δασκάλου σελ. 43). Πρόκειται για ένα σύνθετο και δύσκολο συντακτικό φαινόμενο, που μπορεί να διδαχτεί στη ΣΤ' Τάξη. Όσον αφορά το T.E.: Προτείνεται να μη διδαχτούν οι δραστηριότητες της 2^{ης} υποενότητας (σελ. 23-24), με εξαίρεση τη δραστηριότητα 4 (σελ. 24), που αφορά τη γνωριμία των μαθητών με μία ξένη γλώσσα. Προτείνεται να μη διδαχτεί η άσκηση 2 (σελ. 26), που αφορά τις χρονικές προτάσεις για τους λόγους που αναφέρθηκαν παραπάνω. Προτείνεται να μη διδαχτούν οι ασκήσεις 3, 4 & 5 από το Εργαστήρι της Γλώσσας, (T.E., β' τεύχος, σελ. 29), επειδή οι μαθητές/τριες έχουν ήδη εργαστεί με παρόμοιες.	Σύνολο=8 ώρες Προβλέπονται από το ΑΠ 10-12 ώρες διδασκαλίας. Με τις αλλαγές εξοικονομούνται περίπου 4 διδακτικές ώρες, οι οποίες μπορούν να διατεθούν στην υλοποίηση project ή σε δραστηριότητες φιλαναγνωσίας
<u>ΒΙΒΛΙΟ ΜΑΘΗΤΗ (B.M.): ΤΕΥΧΟΣ Γ', ΤΕΤΡΑΔΙΟ ΕΡΓΑΣΙΩΝ (T.E.): ΤΕΥΧΟΣ Β' ΑΝΘΟΛΟΓΙΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ Γ', Δ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ</u>		
11^η Ενότητα: Γελάσαμε με την ψυχή μας σελ.7-26 Υποενότητες: 1α. Ο Μπελάς κι ο Ρουμπούτης B.M., σελ. 8-10 T.E., σελ. 30-31	Προτείνεται να διδαχτούν όλες οι υποενότητες (κείμενα), αλλά να αφαιρεθούν δραστηριότητες. Η ενότητα προσφέρεται για την υλοποίηση project με θέμα «φτιάχνω το δικό μου κόμικ». Ειδικότερα, αντικείμενο της ενότητας είναι το γέλιο. Τα κείμενα είναι ποιοτικά, διασκεδαστικά και ανταποκρίνονται στα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα, όπως και οι περισσότερες δραστηριότητες (παραγωγή γραπτού λόγου,	Σύνολο=10 ώρες Προβλέπονται από το ΑΠ 10-12 ώρες διδασκαλίας.

1β. Ο Αργύρης και το πρόβλημα Β.Μ., σελ. 11-14 Τ.Ε., σελ. 32-33 1γ. Φρουτοπία Β.Μ., σελ. 15-19 Τ.Ε., σελ. 34-36 1δ. Τρύπωνας ο φαφαγάλος Β.Μ., σελ. 20-24 Τ.Ε., σελ. 37-38 Εργαστήρι της Γλώσσας σελ. 39-40	μετατροπή ιστοριών, δημιουργία κόμικ, παντομίμα, κ.ά.). Όσον αφορά το Β.Μ.: Προτείνεται να μη διδαχτεί η άσκηση 3 (σελ. 14). Είναι επαναληπτική των ουδετέρων ανισοσύλλαβων σε –μα. Προτείνεται να μη διδαχτεί η άσκηση 5 (σελ. 14). Είναι επαναληπτική του αορίστου της ενεργητικής και παθητικής φωνής. Προτείνεται να μη διδαχτεί η άσκηση 7, υποενότητα 4^η (σελ. 24), που αφορά στα ανώμαλα ρήματα. Η διδασκαλία των ανωμάτων ρημάτων μπορεί να μεταφερθεί σε μεγαλύτερες τάξεις (Ε' & ΣΤ'). Όσον αφορά το Τ.Ε.: Προτείνεται να μη διδαχτεί η άσκηση 3, υποενότητα 4^η (σελ. 38). Προτείνεται να μη διδαχτεί η άσκηση 4, υποενότητα 4^η (σελ. 38). Οι λόγοι (ανώμαλα ρήματα) αναφέρθηκαν παραπάνω. Προτείνεται να μη διδαχτούν όλες οι ασκήσεις από το Εργαστήρι της Γλώσσας (σελ. 39-40). Ο χρόνος υλοποίησής τους είναι προτιμότερο να δοθεί από τον εκπαιδευτικό σε υλοποίηση project με θέμα τη δημιουργία κόμικ.	Με τις αλλαγές εξοικονομούνται περίπου 2 διδακτικές ώρες, οι οποίες μπορούν να διατεθούν στην υλοποίηση project ή σε δραστηριότητες φιλιανγνωσίας
12^η Ενότητα: Χαίρε, ω χაίρε Ελευθεριά! σελ. 27-32	Επετειακά κείμενα για την 25^η Μαρτίου. Προτείνεται στους εκπαιδευτικούς να αξιοποιήσουν τα κείμενα από το Ανθολόγιο Γ' & Δ' δημοτικού.	Σύνολο=4 ώρες
13^η Ενότητα: Όλοι διαφορετικοί, όλοι ίδιοι σελ. 33-48 Υποενότητες: 1α. Όλου του κόσμου τα παιδιά Β.Μ., σελ. 34-35 Τ.Ε., σελ. 41-42 1β. Το σχολείο του κόσμου Β.Μ., σελ. 36-39 Τ.Ε., σελ. 43-44 1γ. Τα δικαιώματα των παιδιών Β.Μ., σελ. 40-42 Τ.Ε., σελ. 45-46 1δ. Η 5^η Βασική Αρχή των Δικαιωμάτων των παιδιών Β.Μ., σελ. 43-46 Τ.Ε., σελ. 47-48 Εργαστήρι της Γλώσσας σελ. 49-50	Προτείνεται να διδαχτούν όλες οι υποενότητες (κείμενα), αλλά να αφαιρεθούν δραστηριότητες. Η ενότητα προσφέρεται για την υλοποίηση project με θέμα σχετικό με τα προσφυγόπουλα. Ειδικότερα, αντικείμενο της ενότητας είναι ο σεβασμός στη διαφορετικότητα και στα δικαιώματα των παιδιών. Τα κείμενα ανταποκρίνονται στα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα, όπως και οι περισσότερες δραστηριότητες (παραγωγή γραπτού λόγου, αφήσα, κρυπτόλεξα, κ.ά.). Προτείνεται να διδαχτούν όλες οι δραστηριότητες. Τα κείμενα των δύο τελευταίων υποενότητων της Unicef, κ.ά., θα μπορούσαν να αντικατασταθούν με πιο σύγχρονα από τον/την εκπαιδευτικό. Προτείνεται να μη διδαχτούν όλες οι ασκήσεις από το Εργαστήρι της Γλώσσας (Τ.Ε., σελ. 49-50). Είναι επικαλυπτόμενες από παρόμοιες ασκήσεις στο Β.Μ. και στο Τ.Ε. Ο χρόνος υλοποίησής τους μπορεί να αξιοποιηθεί από τον/την εκπαιδευτικό σε υλοποίηση project με θέμα τα προσφυγόπουλα.	Σύνολο=12 ώρες Προβλέπονται από το ΑΠ 10-12 ώρες διδασκαλίας.
14^η Ενότητα: Το ανθρώπινο θαύμα σελ. 49-65 Υποενότητες: 1α. Ύμνος στον άνθρωπο Β.Μ., σελ. 50-52 Τ.Ε., σελ. 51-52 1β. Από το πρώτο	Ολόκληρη η 14^η ενότητα δύναται να παραλειφθεί και μαζί και όλες οι δραστηριότητες από το Β.Μ. και το Τ.Ε. Η θεματολογία της συγκεκριμένης ενότητας είναι σχετική με αυτή διδακτικών ενοτήτων άλλων τάξεων (ΣΤ' Τάξη: Θεματική Ενότητα: «Συσκευές», 2^η υποενότητα: Πάμε μια βόλτα στον Γουέμπι; Β.Μ.2, σελ. 48, κ.ά., Ε' Τάξη: Θεματική Ενότητα 10 «Μυστήρια –Επιστημονική φαντασία», 4^η υποενότητα: «Η μηχανή του Χρόνου», Γ' Τάξη: Θεματική	Με τις αλλαγές εξοικονομούνται 10-12 διδακτικές ώρες, οι οποίες μπορούν να διατεθούν στην

τηλεφώνημα στο πρώτο ηλεκτρονικό μήνυμα Β.Μ., σελ. 53-56 ΤΕ, σελ. 53-54 1γ. Μια παράξενη παραγγελία Β.Μ., σελ. 57-59 ΤΕ, σελ. 55-57 1δ. Το διαδίκτυο Β.Μ., σελ. 60-63 Τ.Ε., σελ. 58-59 Εργαστήρι της Γλώσσας σελ. 60-61	Ενότητα 2.4 «Άνθρωποι και μηχανές». Θεματική Ενότητα 11 «Παιχνίδια»: 3^η υποενότητα: Ηλεκτρονικά Παιχνίδια). Οι αναφορικές αντωνυμίες, κύριο γραμματικό φαινόμενο της ενότητας, μπορεί να διδαχθούν μαζί με τις οριστικές στη 13^η ενότητα του Β.Μ. (β' τεύχος), με τίτλο: «Όλοι διαφορετικοί, όλοι ίδιοι». Η διδασκαλία του Συντελεσμένου Μέλλοντα μπορεί να γίνει μαζί με τη διδασκαλία του Συνοπτικού Μέλλοντα στην 6η ενότητα, με τίτλο: «Ιστορίες παιδιών» ή να μεταφερθεί στην Ε' Τάξη.	υλοποίηση project ή σε δραστηριότητες φιλαναγνωσίας.
15^η Ενότητα: Χριστός Ανέστη σελ. 67-72	Προτείνεται στους/στις εκπαιδευτικούς να αξιοποιήσουν τα κείμενα από το Ανθολόγιο Γ' & Δ' δημοτικού.	Σύνολο=4 ώρες
16^η Ενότητα: Ταξίδια στην Ελλάδα σελ. 73-91 Υποενότητες: 1α. Το παραδεισένιο Πήλιο Β.Μ., σελ. 74-77 Τ.Ε., σελ. 62-63 1β. Η Ρόδος Β.Μ., σελ. 78-82 Τ.Ε., σελ. 64-65 1γ. Ταξιδιωτικές εντυπώσεις Β.Μ., σελ. 83-86 Τ.Ε., σελ. 66-68 1δ. Άνοιξα του Αιγαίου τη θύρα Β.Μ., σελ. 87-89 Τ.Ε., σελ. 69 Εργαστήρι της Γλώσσας σελ. 70-71	Προτείνεται να διδαχθούν όλες οι υποενότητες (κείμενα), αλλά να αφαιρεθούν δραστηριότητες. Η ενότητα προσφέρεται για την υλοποίηση project με θέμα σχετικό με τα ταξίδια. Ειδικότερα, η ενότητα έχει αντικείμενο τα ταξίδια στη χώρα μας. Τα κείμενα της ενότητας είναι ενδιαφέροντα, ποιοτικά και σχεδόν όλες οι δραστηριότητες ανταποκρίνονται στα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα (παραγωγή γραπτού λόγου/κείμενα περιγραφής, δημιουργία: ποιήματος, ταξιδιωτικού χάρτη, ταξιδιωτικού οδηγού, ταξιδιωτικού ημερολογίου, ταξιδιωτική κάρτα, συμπλήρωση κρυπτόλεξου, κ.ά.). Όσον αφορά το Β.Μ.: Στην 2^η υποενότητα με τίτλο «Η Ρόδος» (σελ. 78-79), προτείνεται η αντικατάσταση του χάρτη με άλλον πιο ευανάγνωστο και μεγαλύτερο (αυτός του βιβλίου είναι μικρός, εκτείνεται σε δύο σελίδες και είναι δυσανάγνωστος). Στην 3^η υποενότητα προτείνεται να παραλειφθεί η άσκηση 3 (σελ. 85). Αφορά τη διάκριση ουσιαστικών, επιθέτων-μετοχών, ρημάτων και επιρρημάτων. Η άσκηση είναι επαναληπτική. Για τον ίδιο λόγο προτείνεται να παραλειφθεί η δραστηριότητα του λεξιλογίου της ενότητας (σελ.90). Όσον αφορά το Τ.Ε.: Στην 1^η υποενότητα προτείνεται να μη διδαχτεί η δραστηριότητα 2 (σελ. 63). Αφορά τη διάκριση επιθέτων-μετοχών και είναι επαναληπτική. Προτείνεται να μη διδαχτεί η άσκηση 4, 3^η υποενότητα (σελ. 68), επειδή είναι επαναληπτική αρκετών άλλων δραστηριοτήτων που υπάρχουν στο Β.Μ. και στο Εργαστήρι της Γλώσσας. Η διδασκαλία της ενότητας μπορεί να συνδυαστεί με τη Μελέτη Περιβάλλοντος και ιδίως με τα κεφ.5-7 που περιγράφουν τον τόπο μας (σελ.20-25).	Σύνολο=10 ώρες Προβλέπονται από το ΑΠ 10-12 ώρες διδασκαλίας. Με τις αλλαγές εξοικονομούνται 2 διδακτικές ώρες, οι οποίες μπορούν να διατεθούν στην υλοποίηση project ή σε δραστηριότητες φιλαναγνωσίας.